

K NAŠEMU UČENÍ.

(Předneseno jako důvodová zpráva naukového výboru k „Učení náboženství křesťanského pro věřící církve československé“ na sněmu ČČS, konaném v Praze ve dnech 28.—30. března 1931.)

Od r. 1924, totiž od zahájení I. řádného sněmu ČČS v srpnu toho roku, nedostávalo se dlouho naší církevní i mimocírkevní veřejnosti zpráv o postupu a výsledcích církevní práce na poli ideovém čili bohoslovném. Mohlo tak vzniknout a vznikalo též domnění, že nebylo v tom oboru nic pracováno.

Skutečnost však byla jiná. Práce v oboru nauky bylo vykonáno dosti, jak svědčí o tom právě *návrh Učení náboženství křesťanského pro věřící ČČS*, podle odkazu dra K. Farského sestavený a valně rozšířený br. F. Kalousem a referentem, doplněný poněkud a upravený br. sněmovním naukovým výborem a doporučený br. sněmu nynějšímu ke schválení a přijetí.

Předkládáme v něm br. sněmu a celé veřejnosti první systematickou a theologickou čili pojmovou formulaci náboženského učení ČČS. Této formulaci předcházelo a musilo předcházeti mnoho práce v časopisech, publikacích a v naukovém výboru. Také bylo třeba určité doby, aby byl získán větší odstup od revolučního vzniku ČČS.

Dovolte, bratři a sestry, abych krátce naznačil a) ideový úkol ČČS, b) podal přehled a zhodnocení toho, co bylo dosud za 11 roků trvání ČČS v ideové práci církevní vykonáno, a c) označil další cestu a cíl do budoucna.

A.

Pokud se týče ideového úkolu ČČS, mohu jen krátce naznačit to, co již tolikrát bylo opakováno, že úkol církve, sboru Páně, nemůže býti jiný než nábožensko-mravní. Tomu cíli musí v církvi vše sloužit a se podřizovat, má-li církev splnit svůj úkol; ten cíl musí mít na zřeteli administrace i organizace, hospodářství i finance, a především a v prvé řadě ovšem i učení, nauku.

Jest dnes dosti známo a jasno, že společnost naše, česká i mimočeská, křesťanskou se více jen zove než je. Jest citelný úpadek života mravního v nás a kolem nás. Ten úpadek vysvětluje se různými příčinami, ale podle našeho názoru jen povrchními, při čemž se zapomíná, že úpadek mravní je důsledkem úpadku náboženského: evangelium Kristovo je odmítáno ve své myšlenkové náplni. Buduje se kultura beze složky náboženské, již u nás a v celém lidstvu křesťanském může býti jenom evangelium Pána Ježíše Krista.

A hledáme-li, proč je evangelium Ježíšovo odmítáno moderním člověkem, jenž přec pocítuje potřebu náboženství ne méně než člověk minulosti, nalézáme, že obsah evangelia je dnešnímu člověku podáván formou, vytvořenou v minulosti, a dnes proto málo nebo nic nesrozumitelnou.

Náboženství vyrůstá vždy z náboženské zkušenosti, to jest z působení Božího čili zjevení a z víry naší, a musí pronikat a proniká celého člověka, t. j. veškerý jeho život duševní, rozum, cit, vůli, a působí individuálně i sociálně. V náboženství je také prvek rozumový, jenž, jsa pěstován, vydává ze sebe nauku, učení, teologii. Není náboženství bez nauky; ani křesťanského náboženství není bez ní.

Formulace a vyjadřování děje se a mění se podle různého stupně vzdělání. Otázky náboženské jsou stejny: jde o Boha a jeho vztah k člověku, světu, o vztah člověka k Bohu a k člověku a konečně o smysl života a o posledních věcech člověka.

Tyto otázky různě jsou v různých náboženstvích zodpovědány. Ježíš Kristus svou zvláštní odpovědí stal se zakladatelem křesťanství. Ale jeho náboženská zkušenost v různých dobách různě byla formulována a vyjadřována, z čehož vznikala a vznikají různá učení církevní.

Snahou církve musí být, formulovat a vyjádřit evangelium Ježíšovo takovou mluvou a takovou myšlenkou, aby tomu evangeliu každá doba rozuměla.

Hlavní příčina nedorozumění mezi církví křesťanskou a moderní dobou, příčinou, proč naše doba nerozumí evangeliu a odmítá je, jest podle našeho názoru rozpor mezi teologií, t. j. naukou církevní, jež je formulována v dobách dávno minulých a tedy vyjádřena myšlenkami dob minulých, a mezi dobou dnešní. Dnešní náš člověk jinak chápe svět a život, jinak myslí a hodnotí, než činil člověk prvních století po Kristu; a proto nerozumí nauce, formulované v dobách minulých.

CČS vznikla z duchovní t. j. náboženské krise dneška a má proto za úkol, pracovat o překonání náboženské krise, čili získat našeho člověka, kterému historické církve nevyhovují, pro evangelium Kristovo a pro Boha a tak pro mravní úkoly.

Jedním z prostředků k tomu vedoucích, a to velmi důležitým ne-li hlavním, je nauka neboli formulace křesťanské zkušenosti náboženské tak, aby byla srozumitelná člověku dnešnímu a mohla budit v něm náboženskou zkušenost. Jinými slovy: ideový úkol CČS je v tom, aby pomáhala vytvářet synthesisu z podstatných složek evangelia Ježíšova a zaručených výsledků vědeckých. CČS vyjadřuje to slovy: naplniti současné snažení mravní i poznání vědecké duchem Kristovým. Tím CČS staví se na stanovisko křesťanské, stanovisko evangelia Ježíšova, jež stává se i jí měřítkem nejvyšším, nechce se však přít o slova, nýbrž

snaží se postihnout smysl čili ducha, t. j. podstatný obsah evangelia.

Z moderní vědy pak přijímá jen to, co jeví se nám jako zaručený výsledek a je vnitřně příbuzné s evangeliem Kristovým a je schopno, aby vešlo v syntesu s ním.

CČS, budujíc svou nauku, chce se vyvarovat dvojího nebezpečí: konservatismu i radikalismu. Nechce býti církví dogmatickou, v níž by nauka stávala se neživotnou a nezměnitelnou, ztrnulou zkamenělinou; chce býti církví svobodnou, hájíc formální zásadu svobody svědomí čili přesvědčení a vývoje náboženského. Nechce však naprosto býti společností atheistickou, nýbrž společností náboženskou, a to křesťanskou. Nechce nové náboženství, nýbrž novou formulaci věčných pravd náboženských, křesťanských, novou theologií, jež by se mohla státi složkou náboženského moderního názoru na život a na svět. Růst nového náboženství ponechává tomu, bez jehož vůle nic se na světě neděje, jenž vede i lidstvo k cílu svému.

B.

K otázce, co vykonala CČS dosud za účelem nové formulace své nauky náboženské, budiž mi dovoleno říci několik slov, abych pak přešel k obsahu našeho návrhu Učení.

Připomínám jen prohlášení církve r. 1920, při němž hned na počátku uvědomila si církev svůj úkol církve nové a svobodné, postavivši se na stanovisko svobody svědomí. Rok na to, 8. a 9. ledna na 1. valném sjezdu delegátů CČS, přijaty známé směrnice věroučné, které sice jsou rozpolceny, nejednotny — aspoň co do výrazu — a nepostoupily ještě k nutné vyšší synthese náboženské zkušenosti křesťanské a nové moderní formulace, ale nicméně ji tuší.

První konkrétní zpracování (pokus o formulování) nauky náboženské pro CČS na základě zmíněných směrnic podal br. patriarcha dr. K. Farský ve svém stručném výkladu náboženské nauky, uveřejněném ponejprv ve Zpěvníku z r. 1922 a pak v katechismu čsl., který vydal br. patriarcha Farský s br. Frant. Kalousem téhož roku na podzim. Účinky katechismu jsou známy: katechismem urychlena likvidace krize pravoslavné. Na I. řádném sněmu CČS v srpnu r. 1924 v Praze zvolen první sněmovní výbor naukový, který hned v prvním svém zasedání vykonal pěkný kus práce, jejímž výsledkem byla první resoluce sněmovní. Ta zaujala určité stanovisko v otázce pro církevní nauku nejdůležitější, v otázce Boha. Církev vyslovila se pro Boha Ježíšova, Otce laskavého a dobrého, nejvyššího spravedlivého a svatého, tedy Boha živého, čímž vymezeno stanoviska církve proti směrům mimokřesťanským. Další otázky řešeny nebyly, ale naznačeno, jak při nich jest postupovati. Raženo heslo pro další práci ideovou: dokončit reformaci, nebo, jak bych já raději řekl, pokra-

čovat v reformaci, poněvadž reformace nebude nikdy dokončena. Zásadní stanovisko zaujato v otázce biskupů a upuštěno od biskupů svěcených s poslušností apoštolskou a zavedeno zřizování biskupů s pravomocí pouze dozorcí.

Po sněmu, zdálo se, nastal klid v práci ideové. Ale bylo to jen zdání. Ročníky Českého zápasu od r. 1924 do r. 1928 a jiné církevní časopisy obsahují řadu článků, odnášejících se k řešení otázek naukových. Vznikla nová knižnice „Edice Blahoslav“, přibýly nové časopisy, vydány nové publikace, jež řešily otázky naukové. Ani naukový výbor nezahálel. V r. 1925 vypracován a přijat řád zřizování duchovních, jáhnů, kněží a biskupů, v roce 1927 pořádáno několik schůzí výborových, které sice nedospěly tehdy ještě k pozitivnímu výsledku, ale umožnily diskusi a tak objasnily mnohou zásadní a důležitou věc.

V r. 1928 a 1929 vzniklo malé sice dílko, ale, myslím, dosti důležité, totiž návrh Učení křesťanského pro věřící ČČS, který podle odkazu br. dra K. Farského a na základě veškeré práce ideové dosud v ČČS vykonané sestavili a rozšířili referent a br. Fr. Kalous a vydali vlastním nákladem. Návrh obsahoval učení o Bohu, Kristu, mravním zákoně zbožnosti (t. j. o svátostech) a církvi, byl probrán ve schůzích br. naukového výboru v srpnu 1929 a po nepatrných doplňcích a opravách, ponejvíc jen slovního znění, doporučen br. sněmu ke schválení jako podklad k další formulaci nauky ČČS. Zároveň žádáno a slíbeno jeho doplnění, které uskutečněno referentem r. 1930, probráno a přijato opět s malými změnami na schůzích naukového výboru v lednu a v únoru 1931. Tak předkládá nyní sněmovní výbor tento návrh br. sněmu ke schválení.

Obsah návrhu je bratřím a sestřám delegátům sněmu znám z tištěné předlohy, již máte v rukou. Myslím však, že je potřeba přece několika slovy naznačit stanovisko ideové, z něhož je návrh zdělán.

V otázce náboženského poznání odmítá návrh jednak názor, že náboženství je dílem pouze chladného rozumu, tedy vrchol rozumové spekulace filosofické; jednak ale též názor, že náboženství je dáno či zjeveno jako pro vždy hotová pravda a uzavřeno buď v Písmě a v ústním podání, jako učí církev katolická, nebo jen v Písmě, jak učila reformace, čili, že je obsaženo v mrtvé literě. Návrh náš staví se na stanovisko živé náboženské zkušenosti, v níž je činná i působení Boží (totiž zjevení) i spolupůsobení lidské (totiž víra), čímž uznáváme náboženství za moc stále přítomnou a působící v člověku, za nutnou složku veškerého života našeho, rozumového, volního i citového, individuálního a sociálního. Tak doufáme, že dáno Bohu, což je Božího, ale i člověku, což jeho jest podle vůle Boží. Zdůrazněny oba prvky, objektivní i subjektivní, s převahou ovšem objektivního božského, bez něhož by ani subjektivní prvek nic nebyl.

V důsledku toho základního stanoviska víra naše není něco ze zevnějška nějakou cizí lidskou autoritou vnuceného, nýbrž roste přímo z nitra našeho působením Božím a spolupůsobením naším. Tím odmítnuta jest víra slepá, lidsky zprostředkovaná, jak ji nalézáme u katolíků, a uznána je jako dar a milost Boží, klíční pod vlivem lásky Boží, čímž přijímáme evangelické testimoniúm spiritus sancti internum = vnitřní svědectví Ducha Božího v nás, aniž bychom ovšem vážali víru na zevní slovo Písma.

Písmo není nám proto souhrn slova Božího, ale svědectví o náboženské zkušenosti těch, jež si Bůh vyvolil, aby skrze ně budil v nás víru v Sebe a v dílo Svě. Z Písma nejvyš stavíme evangelia, jež jsou nám měřítkem náboženského a mravního života našeho, kriticky ovšem vykládaná.

Tradicí nepohrdáme a neodmítáme ji, jak činí církve evangelické, ale též ji nepřeceňujeme po způsobu církví katolických; učíme se z ní, z té všeobecně křesťanské i naší domácí české a další reformační, měřice ji ovšem Duchem Božím v Kristu.

Tak podržujeme se Duchu Božím v Kristu, jenž nejlépe vysvětluje nám svět a vše v něm a dává nám nejdokonalejší náplň života, t. j. Boha jako pravdu a dobro.

Tím je dán i náš názor na zjevení jako na moc vnitřní a stále živou čili působící, čímž odmítáme katolický pojem zjevení jako čehosi časově a místně omezeného a ohraničeného. Ale ani vnitřní zjevení není nám sdělením celé hotové pravdy, najednou a provždy dané, v určitých spisech nebo vázané na určité osoby, nýbrž podnětem a oplodňováním ducha lidského, aby umožněna a usměrněna byla nejvyš dokonalá činnost v člověku a v lidstvu v poznávání základu vši pravdy a dokonalosti, t. j. Boha, a v došahování té dokonalosti podle vůle Boží.

Uznávající zjevení Boží, lišíme se od filosofie a vědy; uznávající pak zjevení vnitřní a stálé, lišíme se od katolíků; nespátřující ve zjevení hotově danou pravdu, ale jen zmocnění ducha našeho směrem k pravdě a dobru, lišíme se i od historických církví evangelických. Přes to však doufáme, že nestojíme mimo Boha a jeho zjevení vůbec a v Kristu zvláště. Naopak, zjevením takto vymezeným přesvědčujeme se o Bohu jako realitě čili skutečnosti a získáváme nekonečný cíl čili obsah svému životu.

O faktu zjevení nepřesvědčujeme se ze zevních přírodních zjevů jako zázraků, ale ze závaznosti pravdy a mravního dobra, jež v nitru prožíváme jako cosi nejvyš moudrého a nejvyš dokonalého čili svatého, čímž se cítíme nutně vázání tak, že chceme pravdu a ne lež nebo klam, a dobro, ne zlo. Nemůžeme jinak.

Stavíme se tak jednak proti všem systémům naturalistickým, jež neznají Boha jako činitele sebevědomého a sebeurčujícího čili svobodného, *Boha osobního*, ale i proti deismu, podle něhož existuje sice Bůh, ale nezjevuje se.

Naše stanovisko v otázce Boha je přísný theismus, t. j. názor, že existuje Bůh od světa podstatně odlišný čili transcendentní, ale zároveň svět a ve světě působící čili immanentní. Uznáváme transcenci podstaty Boží, ale immanenci jeho činnosti, jeho působení ve světě.

Nejsme dualisty, jako by svět byl principem samostatným, absolutním vedle Boha, ale nejsme ani monisty v tom smyslu, jako by Bůh splýval se světem, byl s ním totožný a vyvíjel se ve světě.

Jako theisté stojíme na stanovisku stvoření, nebo lépe řečeno: neustálého *tvoreni* světa Bohem, jeho myšlenkou a vůlí. Tvoření světů nemyslíme si *nutně* jako činnost časnou, časem a prostorem omezenou, nýbrž chápeme ji jako věčnou. I věčný svět potřebuje ke svému vysvětlení tvůrčí činnosti Boží, jež nepůsobí ze zevnějšíku, nýbrž z vnitřku. Svět je v myšlence Boží a vůlí jeho, jest jimi nesen, ale jako dílo Boží, nikoli jako podstaty Boží.

Tvůrčí činnost Boží ve světě je svobodná. Nutným cílem činnosti Boží není svět, nýbrž Bůh sám, jenž není vyčerpán a omezen světem, ale žije i mimo svět svým vlastním životem, svou moudrou myšlenkou a mocnou vůlí, tvoře tak sebe, svou pravdu a dokonalost. Tak je nám Bůh vším: prim všeho nejen časově, ale i pojmově a věcně.

Naše theistické stanovisko v chápání vztahu Boha ke světu ospravedlňuje i naši víru v neustálé tvoreni Boží, v udržování a řízení světa a všeho v něm Bohem, v Boží prozřetelnost. Tím však nezavrhuje myšlenku a zákon vývoje, ba naopak — zdůrazňujeme vývoj, věduce, že vývoj nevylučuje Boha, nýbrž jeho moudrý plán a vyšší účel předpokládá.

Působení Boží neruší také ani zákonů světa, do nichž nezasahuje, nýbrž je tvoří a udržuje a skrze ně dosahuje svých cílů a úradků, jsa nejen všemohoucí, ale i nejvyšší moudrý a vše-vědoucí; nevylučuje ani spolupůsobení člověka, jenž je svobodný, ovšem nikoli absolutně svobodný — jako Bůh — nýbrž v rámci svobody a vůle Boží.

Počátek i konec všeho stvoření je Bůh. Ve stvoření projevuje se dokonalost a sláva Boží.

Nevíme, jací tvorové jsou jinde ve vesmíru; víme však, že na naší zemi je nejdokonalejším tvorem Božím člověk, jenž má smysl pro pravdu jako pravdu a pro dobro jako dobro, má úkol pravdu poznávat a dobro konat a tak se s Bohem usjednocovat, aniž by s Bohem splýval. Má si uvědomovat působení Boží v sobě a s Bohem spolupůsobit, t. j. své myšlení podřizovat myšlení Božím a svou vůlí vůli Boží. To je náš synergismus s Bohem, jenž neznamena žádná kamarádství s Bohem, nýbrž mravní povinnost, konat vůli Boží, která chce člověka dokonalého, ale ne bez člověka a jeho spolupůsobení.

V učení o Bohu stavíme se proti ateismu a každému omezování Boha světem; ale i proti starocírkevním názorům o Bohu, najmě o třech osobách v Bohu. Odmítajíce Trojici ve smyslu tří různých a odlišných od sebe osob, což dle našeho názoru je zakuklený tritheismus, trojbožství, nebo snad k němu snadno svádí; stavíme se i proti filosofickému pojmu Boha, jenž je prázdný. Věříme, že Bůh je dokonalý a plný život. Církev starokřesťanská vyjadřovala tu plnost a dokonalost života v Bohu naukou o třech osobách v Bohu, ovšem na podkladě filosofie, theologie a kultury prvních století po Kristu. My, uznávající tu dokonalost života Božího a plnost vztahů Boha ke světu, chceme ji vyjadřovat způsobem naší době srozumitelným, proto zamítajíce tři různé osoby, mluvíme o trojjediném působení Božím ve světě, jako Tvůrce, Zjevitel a Posvětitel, a trojjediném životě v Bohu jako původci či Otci vši dokonalosti, slovu či myšlence a obsahu a duchu veškeré dokonalosti, čímž chceme vyjádřit, že všechna dokonalost je z Boha, v Bohu, jenž jí zjevuje, jí trvá a žije a skrze ni k Sobě vede.

Doufáme tak státi blíže mluvě Písma, než může o sobě tvrdit pozdější církevní nauka o třech různých osobách v Bohu, nauka, jež jsouc pro nás nesrozumitelná, je mrtva pro náš náboženský a mravní život.

Stanovisko naše v názoru na Boha uplatňuje se též v nazírání na osobnost a dílo Ježíše Krista. Odmítajíce víru ve tři různé osoby v Bohu, nemůžeme přijmout víru v Ježíše Krista jakožto vtěleného Boha, skutečnou druhou božskou osobu, syna Božího ve smyslu metafysickém. Ježíš jest CČS synem Božím ve smyslu ethickém či mravním, člověkem Bohu milým, ano nejmilejším ze všech lidí, jelikož první z lidí poznal Boha jako laskavého Otce všech lidí, tedy i svého otce, a s ním se způsobem nejdokonalším sjednotil ve svém smýšlení a jednání a stal se tak ochotným nástrojem Boha, jeho zjevitel, jeho slovem k lidem a podle ap. Pavla prvorozeným mezi mnohými bratřími (Řím. 8, 29), vzorem a cestou naší k Bohu, abychom i my se stali dítkami, syny a dcerami Božími (Mat. 5, 45). Přijímáme tedy biblický název syn Boží pro Ježíše Krista ve smyslu zde naznačeném, zoveme Ježíše Spasitelem i Vykupitelem, vůdcem naším k Bohu, stále živým zákonem náboženství a mravnosti pro člověka křesťanského. Nejlépe nám vyhovuje název *člověk Boží*, což nám značí člověka nábožensky a mravně nejvyšší dokonalého, poněvadž poznáním Boha a životem dle Boha s Bohem co nejúžeji sjednoceného. Opět myslíme, že takto hodnotíme Ježíše Krista a jeho dílo jako člověka a dílo Boží, jsme blíže evangeliu Ježíšovu, než věky minulé se svým ztotožněním Ježíše Krista s Bohem. Na druhé straně protestujeme proti snižování Ježíše Krista a jeho díla jako člověka obyčejného, dokonce snad podnormálního, slabocha, smílka, člověka s utkvělou představou.

Ne, Ježíš není nám obyčejný zjev lidský, nýbrž nad všechny lidi vynikající ve směru náboženském a mravním. Dílo Ježíšovo, vyvolaném Ježíšem v lidstvu, dokazuje vrchol náboženského a mravního života. V Ježíšovi vidíme prvky věčné a nepomíjející, jež nedají se nikdy ničím nahradit; mají ve své podstatě cenu absolutní.

Zároveň uznáváme, že život Ježíšův, jak nám o něm vyprávějí evangelia, je promísen legendami a pověstmi, zvláště jeho narození, smrt a oslavení. Berouce legendy jako zbožná vyprávění a ne jako historické události, chápeme náboženské myšlenky, jež se v nich tají a připomínáme je, na př. tělesné zmrtvýchvstání Ježíšovo je nám určitou, dobově podmíněnou formou víry v život věčný. Nechávejíce padnout formu, přijímáme obsah. O životě záhrobním věříme, že zemřelí v něm pokračují v poznávání pravdy Boží a radují se z ní víc a více podle stupně dokonalosti, které se domohli v životě pozemském.

V učení mravním zdůrazňujeme ve shodě s Ježíšem Kristem spojení mravnosti s náboženstvím a stavíme se tak proti mravouce tak zvané laické, bez Boha, na náboženství nezávislé, ač ji nepodceňujeme, uznávajíce ji za přípravu mravnosti náboženské. Jde nám o to, vysvětlit skutečnost vědomí mravní závaznosti, proč považujeme něco za mravně dobré a něco opět za mravně nedovolené. Obsah mravnosti podléhá vývoji a empirické zkušenosti, ale mravní vědomí, vědomí mravní závaznosti, dáno jest člověku, jako mu dána jest schopnost myslit a poznávat pravdu. Mravnost bez Boha nemá zdůvodnění, nemá sankce. Mravní zákon není výtvořem našim, lidským, jako pravda není našim výmyslem. Obé, pravda i mravní zákon, jsou nám dány, jsou heteronomní, ale nejsou nic naší přirozenosti cizího, nejsou proti ní, nýbrž naopak jí vyhovují, ona po nich touží a nalézá v nich své zdokonalení. Mravní zákon není dán jako cosi nepřátelského naší povaze, třebaš je potřeba úsilí a napětí, aby člověk jej uskutečnil a jemu svou živočišnou přirozenost podrobil. V tom úsilí právě jest již naše mravní hodnota.

Mravní zákon dán jest člověku jako požadavek vnitřní a jako všeobecná norma, kterou člověk musí použít na různé okolnosti a případy svého života. Proto je mravnost i autonomní, jelikož člověk musí jednat podle *svého* přesvědčení a svého svědomí. Tak spojujeme opět obě stanoviska: subjektivní i objektivní, s nadřazením ovšem stanoviska objektivního, totiž vůle Boží. Mravnost jest nám theonomní, to jest, vůle Boží jest nám nejvyšší normou, vůle Boží, jak nám ji zjevil Ježíš Kristus. Odmítáme tedy naprostý mravní subjektivism a relativism, dle něhož je dobré to, co kdo za dobré uznává. Mravnost Ježíšova jest nám vrcholem mravního hodnocení s věčným ideálem lásky k Bohu a k bližnímu, nejen k příteli, ale i k nepříteli.

Jelikož se činívá výtka mravnosti Ježíšově, že nehodnotí světa vezdejšího, věnujeme pozornost vztahu evangelia Ježíšova

ke světu a jeho kultuře a ukazujeme, že do království Božího patří vše ze světa, co je v souladu s vůlí Boží a směřuje k Bohu jako poslednímu a nejvyššímu cíli veškerenstva.

Poněvadž ČČS stanovila si úkol naplniti současné snažení mravní duchem Kristovým, jak se zachoval národu našemu v hnutí husitském a českobratrském, věnována pozornost naše mravnosti Ježíšově v naší minulosti od Husa až po Komenského. Plyne z toho povinnost pro ČČS o mravní výši Husově a jiných našich reformátorů nejen mluvit, ale ji též uskutečňovat.

Ve shodě s názory o Bohu a o vztazích Boha k člověku a naopak, snažíme se i projevy a prostředky zbožnosti, totiž modlitbu a svátosti, postavit na základ psychologický, to znamená, zbavit je všeho magického a kouzelného. Modlitby nepotřebuje Bůh, ale člověk, aby se povznášel nad svou živočišnost, jíž se ovšem nezbavuje, ale kterou produševňuje a zlidštuje, a tím zušlechťuje. Modlitba je nutnou potřebou lidského srdce, ať Boha slavíme, nebo mu děkujeme a jej prosíme. Prosebná modlitba nemá účelem Boha přemluvit, uprosit, nýbrž uvědomit si svou závislost na Bohu a učinit se hodným darů Božích, jež nám Bůh udělí. Hlavně odevzdat se do vůle Boží. Taková byla modlitba Ježíšova.

V pojmu svátostí odmítáme katolický pojem svátostí, jako by to byla působivá znamení, jež působí sama sebou, pouhým výkonem svým. Stojíce na stanovisku Boha křesťanského, na stanovisku theistickém, chápeme, že musíme s milostí Boží spolupůsobiti. Bůh dává království své jako dar sice, ale též jako náš úkol. Dává, ale i žádá. To musí být vyjádřeno i v pojmu svátostí.

Svátostí nejsou nám podstatou křesťanství nebo jasněji řečeno podstatou náboženství Ježíšova. V budování svátostí v církvi starokřesťanské vnikaly prvky pohanských mysterií, jež působily čistě magicky, kulticky. Člověk vykonáním zevního znamení přinutil božstvo, aby mu udělilo určitou milost. to však nemůže se shodovat se zbožností Ježíšovou, který pro dosažení milosti Boží nežádá úkonů zevních, nýbrž změnu nitra, smýšlení a vůle. To je moment čistě psychologický. I svátostí mají své dějiny, svůj vývoj. Prvotní církev neměla svátostí ve smyslu katolickém, úkonů magicky působících. Křest a večeře Páně byly sice náboženské úkony první církve křesťanské, ale dlouho neměly nynějšího katolického smyslu. V důsledku toho jsou nám svátostí posvátné úkony, kterými věřící v různých okolnostech životních naznačují a posilují své sjednocení s Bohem. Ve svátostí působí Bůh, ale za činné spoluúčasti těch, kdož svátostí přijímají.

Pokud pak se týče jednotlivých svátostí, jichž počet 7 podržen, největší rozdíl mezi námi a starými církvemi je ve křtu, večeři Páně a svěcení kněžstva.

Ve křtu nevěříme v odpuštění hříchu dědičného, viny zděděné od prvního člověka, neboť nechápeme dobře spravedlnosti Boží v dědičném přenášení osobní viny. Přijímáme dědičnost vlastností dobrých i zlých, jež přecházejí z rodičů a předků a příbuzenstva na děti jako mravní slabost a zlobu, již se však člověk ani podle katolické víry nezavazuje ve křtu, nýbrž kterou musí neustálým zápasem mravním za přispění milosti Boží po celý život vezdejší přemáhat. Dítě se rodí, ale člověkem se musí stát, člověkem dle vůle Boží. Otázky, které z toho chápání křtu vznikají a které nejsou dosud v našem učení řešeny, týkají se jednak doby, kdy je vhodné udílet křest, zda křtít děti nemluvnata nebo až mládež dospívající a pak, *kterých slov při křtu užívá*. Je jisto, že původně, v době apoštolské, neudílen křest ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého, nýbrž ve jménu Ježíše Krista.

Jaký smysl má udílení křtu ve jménu Trojice, již naše učení nepřijímá? To uvážit a vyřešit zůstává dalšímu vývoji nauky církevní.

Že nelze nám přijmout a že nepřijímáme večeře Páně ve smyslu katolickém, kde svátost oltářní je pravé tělo a pravá krev Ježíše Krista pod způsoby chleba a vína a nekrvavá oběť Nového zákona, totožná s krvavou obětí na kříži, je při našem učení jen zcela pochopitelné a důsledné. Nám je večeře Páně zpřítomněním Ježíše Krista, to jest jeho života a díla, jakož i sjednocením s Kristem v přijímání chleba a vína. Je nám jen zpřítomněním smrti Kristovy na kříži a nikoli jejím opakováním. I večeře Páně jest tak postavena na základ psychologický a stanovisko synergismu. Křesťan ČČS nepřijímá trpně Ježíše Krista, nýbrž musí být při tom činným: má *prožívat* Krista, ne *požívat*.

Důsledky toho jsou pak: my nemáme oběti, třeba konáme obřad zpřítomnění. Nepotřebujeme ani obětníka. Obřad zpřítomnění koná lid za vedení duchovního. Nepotřebujeme kněze ve smyslu židovském, pohanském a katolickém, máme všeobecné kněžství duchovní.

Tím musíme se lišit též od katolického pojetí svátosti svěcení kněžstva.

Jak známo, v prvním zasedání sněmu ČČS v srpnu r. 1924 odstraněno katolické svěcení biskupů s posloupností apoštolskou, zavedeno zřizování biskupů jako úkon pravomoci či jurisdikce, jímž se kandidáti zmocňují k dozorčí činnosti v církvi a podržena svátost svěcení kněžstva jakožto svěcení kněžstva kněžstvem za účasti staršovstva církve (Zpráva o sněmu str. 176, 177). Na podkladě toho rozlišování sněmem z r. 1924 jest zpracována v našem návrhu svátost svěcení kněžstva.

Náš duchovní nenabývá svěcením žádného nadprávi nad ostatními bratřími a sestrami, jsa jako vůdce první mezi nimi v právech i *povinnostech*.

Dále zde zůstávají nevyjádřeny otázky: Kdo dává duchovnímu moc? Bůh nebo církev? Bůh skrze církev t. j. skrze zástupce církve? Může vůbec člověk zavazovat jiného člověka ze své vlastní moci k poslušnosti? Podobné těžké otázky theoretické a zásadní jsou i v nauce o státu, i demokratickém státu. V církvi jsou ty otázky o to závažnější, že jde o věci nikoli zevní, časné, hmotné, ale o věci vnitřní, o přesvědčení, o svědomí. Kdo smí z lidí zavazovat jiného ve svědomí? Smí vůbec tak učiniti?

Tyto otázky týkají se již církve. V našem učení jest církvi věnováno jen několik základních vět: o jejím vztahu ke království Božímu, o úkolu církve, o jejím vztahu ke Kristu, o různosti církvi a ČČS, kde označen její úkol a pak zdůrazněny dvě formální zásady, totiž svoboda svědomí a demokracie v církvi.

Referent nemyslí, že by nauka o církvi byla vyčerpána, ač to, co řečeno, považuje ve shodě s naukovým výborem za správné v duchu ČČS.

K návrhu Učení přijal naukový výbor též dvojí vyznání víry, jichž by se používalo fakultativně jako krátké theologické formulace základních křesťanských zásad ČČS. Jedno — delší — je podle návrhu br. biskupa dr. Rost. Stejskala a je určeno pro dospělé a při bohoslužbách ČČS.

Druhé je sestaveno dle návrhu referentova a kratší, a je určeno pro dítky ve škole.

Referent navrhl též několik vět o vysvětlení záhady zla se stanoviska křesťanské víry theistické. Ta látka nebyla však ve výboru naukovém probírána a není tedy předložena ku schválení, ač referent právě tento problém považuje za zkušební kámen víry křesťanovy v Boha.

C.

Předložený návrh Učení, o jehož schválení br. sněmem naukový výbor žádá, jest jen náčrtek, jen kostra křesťanské nauky ČČS, a má být vhodným podkladem pro další budování nauky. Bude úkolem ČČS v budoucnosti, aby *doplnila a rozšířila* ten návrh eventuelně přijatý, aby zaujala stanovisko k mnohým časovým otázkám, jimiž se dnes zabývají a budou zabývat myslí křesťanů všech vyznání, tedy i ČČS, a k nimž v návrhu stanovisko nezaujato. Má-li ČČS mítí vliv na myšlení věřících, musí odpovídat na otázky, jež zaměstnávají myslí dnešního lidstva. Zmiňují zvláště problém války, otázku míru a pak trest smrti a jiné ještě.

Dále bude úkolem ČČS, aby *učení* jen *nadhozené* propracovala dopodrobna, zdůvodnila a obhájila na všechny strany. Naprosto nutným a brzkým úkolem ČČS bude uvážít, jsou-li v souladu a shodě s učením naše obrády a modlitby při bohoslužbě konané, t. j. naše liturgie, a ovšem i správa a zřízení církve, má-li

býti dosti průbojná, silná a ucelená uvnitř, aby církev i na venek působila dojmem díla důsledného a jednotného, dojmem církve nové, moderní a — lepší.

Jako náměty k té úpravě budou sloužit všechny naukovému výboru podané návrhy liturgické.

Při tom bude muset církev mít stále na mysli a na paměti základní a stěžejné zásady formální, jež si hned při svém prohlášení dala sama do vínku: totiž svobodu svědomí a volný vývoj náboženský. V důsledku toho bude ČČS vždy náležet k církvím svobodným, jichž učení nenabude nikdy rázu a povahy dogmatické ve smyslu rozhodnutí nesmyslných a nezměnitelných.

Nalézt vhodnou střední cestu mezi svobodou a právy individua a potřebami a autoritou kolektiva, bude náležet k nejtěžším úkolům ČČS, aby proplula mezi oběma úskalími, o něž by mohla se rozbít a ztroskotat lodička církve.

Konče svůj referát připomínám jen znova, že duší církve musí být zbožnost a mravnost, tělem t. j. kostrou a svalstvem — nauka. Jako člověk není ani pouhý duch ani pouhé tělo, nýbrž nejužší spojení obou, tak i v církvi zbožnost a mravnost bez jasné, důsledné a jednotné nauky by se rozplynula a vyvanula.

Žádaje jménem výboru naukového, aby br. sněm přijal a schválil předložený návrh učení, po případě doplnil svými návrhy a dal direktivy k další práci naukové, končím přáním milosti Boží a požehnání Božího pro církevní práci v budoucnosti na tomto poli.

POSNĚMOVNÍ POZNÁMKY.

V 8. sešitě revue „Naše doba“, k přehledu o církevních přesunech podle sčítání lidu, připojil pisatel označený šifrou Ž. zmínku o našem sněmu. Jest celkem klidná, bez hrotů a netaktností, na jaké jsme zvyklí v poslední době z projevů některých evangelických pisatelů, není však bez chybné orientace, omylů a nesprávných závěrů.

Ž. nemá pravdu, když poznamenává, že „návrh ústavy a práce dogmatické komise nebyly dány k diskusi“. Když před dvěma roky právní výbor sněmovní tiskem vydal svůj námět ústavy (který nebyl dosud *návrhem* pro sněm, nýbrž pouhým námětem k úvahám a pozměňovacím návrhům naší církevní veřejnosti), vyslovil ovšem přání, aby příslušní činitelé z našich řad zdrželi se diskuse *v tisku* a omezili se na jednání v kompetentních sborech. Účelem toho opatření bylo, aby klidné pracovní tempo nebylo zbytečně rušeno a zdržováno vlivy vnějšími a pozměňovací návrhy aby vyplynuly co nejvíce ze zkušeností získaných *ve unitřním životě církve*. Že ústavní námět byl živě v církvi projednáván a zevrubně prodiskutován uvnitř církve, svědčí nejlépe úctyhodný počet pozměňovacích návrhů, kterých právní výbor ke